

In tuin moet natuur z'n gang kunnen gaan

Henk van Halm

De belangstelling voor onze wilde flora is sterker geworden naarmate men om zich heen die bloemen uit zijn jeugd is gaan missen. Aan vele ervan zijn herinneringen verbonden en nu zij hun alledaagsheden verloren hebben, gaat men de schoonheid ervan inzien. Men ontdekt dat wilde planten in vorm en kleur vaak kunnen wedijveren met gekweekte en in veel gevallen heel wat interessanter zijn. Wie van schreeuwende kleuren houdt, kan zich beter bepalen bij vuursalvia's, petunia's en geraniums, maar wie wat verder wil kijken dan de opvallende kleuren alleen, moet eens proberen — misschien eerst in een hoek van zijn tuin — wat decoratieve wilde planten die in elkaars gezelschap thuishoren, bijeen te brengen.

Binnenkort verschijnt het boek van Louis Le Roy, 'Natuur inschakelen, natuur uitschakelen', dat zijn ideeën over tuinaanleg bevat. Een paar maal is hij al in de publiciteit geweest, zodat zijn opvattingen hier geen nadere uitleg behoeven. De term 'Le Roy tuin' begint onder tuinliefhebbers al een begrip te worden. Zijn conceptie is in wezen echter niet nieuw: al heel veel particulieren en zelfs gemeen-

ten leggen 'ecologische' tuinen en parken aan. Een zo langzaamaan beroemd voorbeeld zijn de heemparken in Amstelveen, waar al bijna dertig jaar achtereenvolgens een 500 wilde planten, waaronder de zeldzaamste van onze flora, zich dank zij de goede zorgen van een flinke tuinliedenstaf in eigen biotopen weten te handhaven. Eigenlijk zou die hele staf niet nodig moeten zijn, maar dan zouden binnen enige jaren bepaalde biotopen door een natuurlijke opvolging van plantenassociaties verdwijnen. Een mosveentje of een heideveldje zal door spontane opslag spoedig berkenbos worden.

Met wat kennis van zaken kan men vrij gemakkelijk een biotoop nabootsen, mits men ook aan de planten kan komen die daarin thuishoren en de grond geschikt gemaakt kan worden voor die biotoop. Met nadruk zeg ik nabootsen, want scheppen is iets heel anders. We kunnen hoogstens min of meer de voorwaarden benaderen, waaraan de flora gebonden is van de biotoop die we beogen.

Hoe dichter deze ligt bij de oorspronkelijke biotoop van de

tuin, hoe gemakkelijker u dat zal vallen.

Een tuin op het noorden, die toch eigenlijk al minder geschikt is als gewone siertuin, leent zich voor bosbeplanting. Een tuin op het zuiden vanzelfsprekend ook, als men daar maar voldoende bomen en struiken plant.

De bodem moet dan luchtig en los zijn, kalkarm en liefst wat zuur. Zandgrond in de volle zon kan beplant worden met soorten die op de heide voorkomen als de bodem kalkarm is, met duinplanten wanneer ze veel kalk bevat. Moerasjes zijn vrij eenvoudig aan te leggen. Daarvoor moet men eerst zorgen voor een voor water ondoordringbare onderlaag, hetgeen bereikt kan worden door een laag dik plasticfolie te leggen of door een kinderbad of liefst een wat grotere kuip in te graven. Deze kuil moet worden opgevuld met zure veengrond, waarvoor weidegrond heel goed kan dienen. Het vochtigste gedeelte kan beplant worden met de grootste vochtminnaars, naar de rand van het moeras toe kunnen minder nattigheid eisende soorten van de slootkant worden geplaatst.

Een boshock lijkt het aantrek-

kelijkst. Veel tuinen liggen op het noorden en onder de schaduwminnende bosplanten zijn er vele erg mooi. Zelfs op klei is wel een bosvegetatie op te bouwen, maar dan moet u de grond wel minder zwaar maken door er veel zand en turfmoel, bladaarde of zelfs weidegrond doorheen te mengen. Verder is goede rijpe compost nodig om het bodemleven te activeren, een absolute voorwaarde om de grond op den duur self-supporting te maken. Het geheim van een ecologische tuin is dat men na het geschikt maken van de levensvoorwaarden de natuur zijn gang laat gaan. Geen gevallen blad of verdorde stengel mag verwijderd worden, maar er mag ook niets meer ingebracht worden, geen mest, of dat nu ruige stalmeest of kunstmest is, geen kalk, niets. U mag dorre stengels wel afknippen als u ze maar op de grond laat liggen. Zo keert alles door ontbinding en ontleding terug naar de bodem waaruit het ontstaan is en wordt een natuurlijke kringloop gesloten.

De beplanting bestaat allereerst uit bomen en struiken. Zij immers moeten de boskruiden tegen de wind beschutten en schaduw geven. In klei hebben

ze een ruim plantgat nodig dat met het luchtiger mengsel gevuld moet worden. Veel klei is nogal kalkrijk, maar voor een groot aantal bosplanten hoeft dat allermint een bezwaar te zijn. Op kalkrijke gronden bestaan ook bossen, zoals in Zuid-Limburg en langs de duinzoom. Als bomen voor de boshock komen in de eerste plaats in aanmerking: berk, els, lijsterbes, esdoorn en Spaanse aak; als struiken: hazelaar, krent, vogelkers en kardinaalsmutsje. Meidoorn is minder geschikt omdat deze nogal groot kan uitgroeien. Beter kunt u dan de sleedoorn zetten, maar ook dan moet u oppassen dat die niet te groot wordt.

In veel tuinen groeit onder bomen en struiken haast niets. Zelfs voor gras is de grond niet aantrekkelijk. Vaak is de onderschepping van het licht door het gebladerte een factor, maar de meeste schuld draagt de tuineigenaar die verzuimd heeft tegelijk met de jonge struik of boom te zorgen voor een goede bodembedekking en misschien elk jaar trouw zijn tuin heeft

Zie verder pagina 37

Gele dovenetel

Uit het oogpunt van natuurbehoud is het niet verantwoord planten die u buiten tegenkomt, zonder meer over te planten in uw tuin. U werkt daarmee de toch al schrikbarende verarming van het natuurlijke milieu in de hand. Dat kan toch allermint uw bedoeling zijn? Maar wees gerust: veel is in goede kwekerijen en zelfs wel op bloemenmarkten te koop en in de natuur kunt u met mate zaden verzamelen. Sommige wilde planten laten zich gemakkelijk vermeerderen als stek uit takjes of uitlopers. Hieronder volgt een lijstje met aanwijzingen, hoe u wilde planten voor uw tuin kunt bemachtigen.

BOSPLANTEN

berk	als boom te koop
lijsterbes	zeer jonge zaailingen kunnen worden meegenomen met potkluit
krentenboompje	als struik te koop
vlier	jonge zaailingen uitgraven
esdoorn	jonge zaailingen uitgraven
vliegden	jonge zaailingen van de heide
hazelaar	als struik te koop
boskamperfoelie	als plant te koop, ook te stekken uit afgesneden takken
heggerank	bessen te verzamelen
lievevrouwebedstro	als plant te koop
dagkoekoeksbloem	vruchten te verzamelen
gevlekte dovenetel	als plant te koop
gele dovenetel	te stekken uit een af te nemen uitloper
wilde hyacint	bolletjes te koop
vogelmelk	bolletjes te koop
zomerklokje	bolletjes te koop
vingerhoedskruid	zaad te verzamelen
eikvaren	te kweken uit stukje bovengrondse wortelstok
heelkruid	vruchten te verzamelen
speenkruid	bovengrondse knolletjes te verzamelen
peperboompje	als struik te koop
lelietje van dalen	als wortelstok te koop
maagdenpalm	als plant te koop, stekt goed
heksenkruid	vruchten te verzamelen
robertskruid	zaden te verzamelen
witte klavervaring	vruchten te verzamelen
stinkende gouwe	zaad te verzamelen
winteraoniet	bolletjes te koop

DUINPLANTEN

slangekruid	zaad te verzamelen
toorts	zaad te verzamelen
duindoorn	soms als struik te koop
stalkaars	zaad te verzamelen
koningskaars	zaad te verzamelen
teunisbloem	zaad te verzamelen
akkerhoornbloem	uitlopers af te nemen
rolklaver	uitlopers af te nemen of zaad
sintjanskruid	zaad te verzamelen
oranje havikskruid	plant te koop
bitterzoet	bessen te verzamelen, uit stengels te stekken

MOERASPLANTEN

leverkruid	zaad te verzamelen
dotterbloem	planten te koop
valeriaan	zaad te verzamelen
moerasspiraea	uitlopers af te nemen
kattestaart	als plant te koop
pennigkruid	stukjes stengel te stekken
gele lis	stuk van losgeslagen wortelstok uit rivieraanspoelsel
koekoeksbloem	zaad te verzamelen
blauwe knoop	zaad te verzamelen
watermunt	te stekken op water

gezuiverd van gevallen blad. Onbedekte grond mergelt uit en heeft zelfs de struik of boom nauwelijks meer iets te bieden, al haalt hij het water diep uit de grond en zijn voedsel ver uit de tuin. Tegelijk met struiken en bomen dient u zoveel bijeenhorende bosplanten te planten of te zaaien dat de grond binnen een jaar geheel bedekt is. Zich sterk uitbreidende soorten zoals zevenblad, fluitekruid en hondsdraf moet u weren, want die verdringen minder snel groeiende planten. In het eerste jaar zult u nogal eens moeten wieden, omdat met name op nog onbegroeide en niet beschaduwde plekken de oorspronkelijke vegetatie van de grond zijn rechten probeert te herneemen. Dat zijn meestal de gewone onkruiden, zoals paardebloem, melkdistel, akkerdistel, melde, ganzevoet, perzikkruid en kweekgras. Als de bodem eenmaal bedekt is en de schaduw van bomen en struiken een woordje gaat meespreken is dat wieden nauwelijks meer nodig. Zo er zich al onkruid ontwikkelt, is het pierig en bloeit het nauwelijks. Met wieden kunt u het beste wachten tot de planten bijna bloeien. Van het opkomende onkruidzaad sterft al spoedig veel, maar als u dat al wilt wieden, breekt het vaak bij de stengelvoet af en komt de plant veel sterker weer op. Dat geldt bij voorbeeld voor boterbloem en zuring.

Vaak zult u niet kunnen verhinderen dat bepaalde door u in uw boshoeck gebrachte planten na verloop van tijd verdwij-

nen. Treur daar niet om, want voor deze soorten is het terrein blijkbaar niet geschikt: of de grondsoort voldoet niet aan hun eisen of de concurrentie met minder eisende soorten houden ze niet vol. Er blijft altijd nog genoeg over. In een boshoeck horen als voorjaarsbloeiers thuis: winteraconiet, maagdenpalm, helmblom, bosanemoon, speenkruid, longenkruid, muskruid; en iets later in het jaar: vogelmelk, wilde hyacint, gevlekte aronskelk, lievevrouwebedstro, lelietje van dalen, dal-kruid, eenbes, witte klaverzuring en gele dovenetel. Heel aantrekkelijk en bloeiend vanaf mei tot diep in de winter is de gevlekte dovenetel maar die gedraagt zich nogal eens agressief jegens andere planten. Als u hem in toom kunt houden, zeker aan te bevelen.

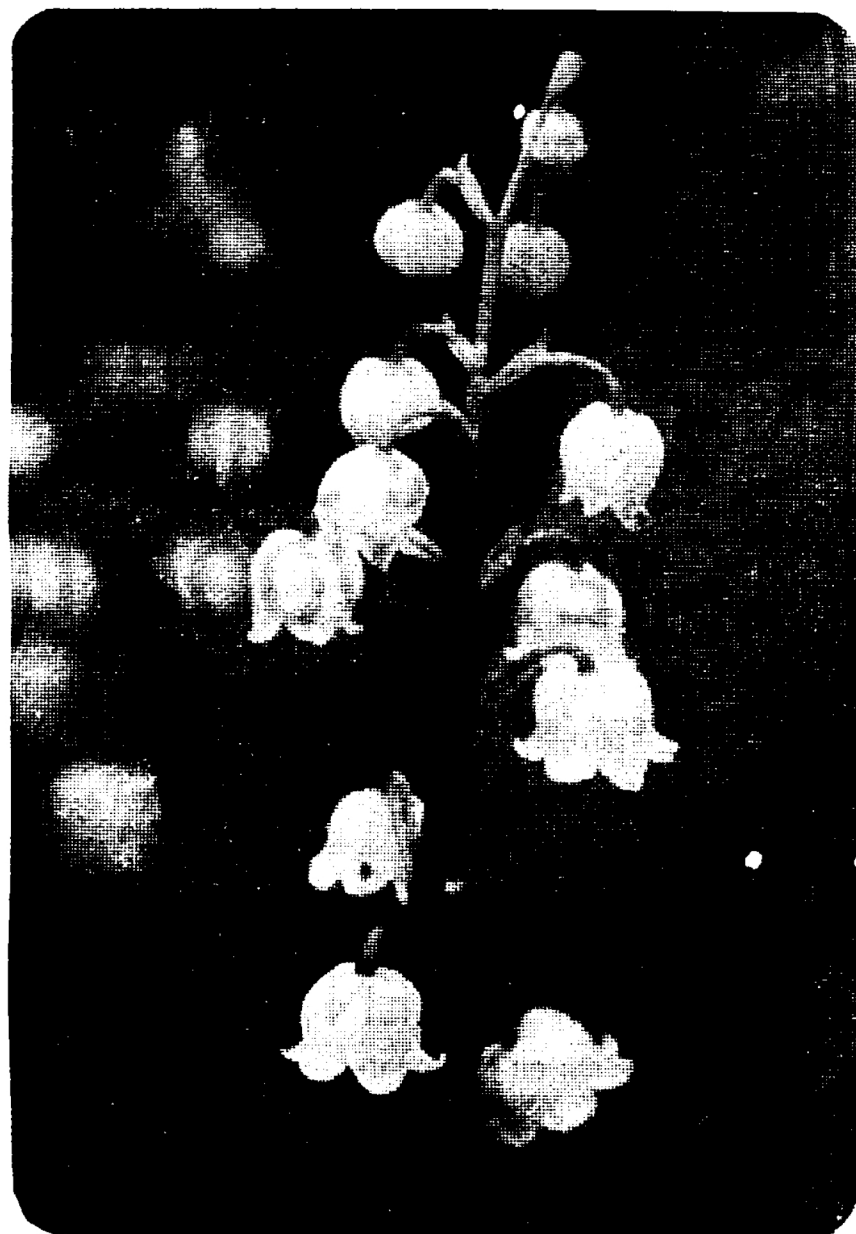
Zomerbloeiers zoals vingerhoedskruid, dagkoekeksbloem, heksenkruid, stinkende gouwe en glad pazelzaad doen het het beste op een plek aan de rand van de boshoeck, waar ze ook wat zon vangen. Robertskruid met zijn kleine roze-rode geraniumbloemen schuift zijn fijnverdeelde blad precies in de zonplekken op de grond. Salomonszegel, heekruid, pijpbloem, nagelkruid en varens groeien overal waar de schaduw niet te diep is.

In de eerste plaats is een heide-tuin iets voor tuinen op de hoge gronden, maar een heide-tuin is even goed te realiseren op laagveenbodem. Struik- en dophei moeten de voornaamste beplanting vormen, met daartussendoor allerlei planten die men op de droge heide kan

vinden: rozenkransje, muizen-oortje, kruipbrem. Daarboven-uit zorgen een enkele berk of vliegden, een bremstruik of een kleine jeneverbes voor de opgaande lijnen. Een krent kan ook, vooral als die niet al te breed uitgroeit. Onder de bomen kan kraaiheide, blauwe bosbes of rode bosbes geplant worden. In kustplaatsen, waar van de tuin weinig sierlijks te maken valt, vanwege de zee-wind, kan men van de nood een deugd maken door er planten van de zeereep in te zetten. Over het algemeen zijn dat soorten die van een stikstofrijke bodem houden, met veel ver-gaan materiaal. In aanmerking komen zeewinde, zeewolfsmelk, gele hoornpapaver, de grote gele zee-akkerdistel. De blauwe zeedistel is ook geschikt, maar zo zeldzaam geworden dat overpoten van het enkele door u gevonden exemplaar met ver-antwoord is. Dat geldt ook voor hoornpapaver en zeewinde, maar met zaad komt u vaak ook een heel eind. Ook andere duin-planten kunt u proberen, zeker als u wat verder van zee woont. Heel mooi zijn zwarte toorts, stalkaars, koningskaars, asperge, slangekruid, duinruit, kruipend zenegroen, rolklaver, muurpe-per en akkerhoornbloem.

Gif spuiten in een ecologische tuin is uit den boze. Juist door de natuur zijn gang te laten gaan kunt u de aardigste din-gen beleven. U zult allerlei in-sekten ontdekken waarvan u het bestaan niet vermoed hebt of die u in uw buurt helemaal niet verwachtte. Maar het leuk-ste is dat u al tuinierende leert hoe nauw alles in elkaar past.

Lelietje van dalen

Speenkruid

Bloeiende gevlekte Aronskelk

